

ספיר" כאשר החפזר משרד-האוצר: "מסכנים, מי ידאג להם!" אמרו

את הסידורים שהפכו את פקדי משרד-האוצר לעשירים מופלגים

מועצת-המנהלים של אל-על, דחקא. כל ההטבות שהומצאו עבור דובלה בן-דרור — לא הועילו. כאשר פרש פינחס ספיר ממשרד-האוצר, פרש בן-דרור יחד עימו. הוא, שבתפקיד-תפקידו כראש מינהל-הדלק ניהל משאומתן עם משקיעים על הקמת צינור-הנפט אילת-אשדוד והצליח לשכנע את הברון אדמונד דה-רוטשילד להקים את הצינור — מונה בהמלצת ספיר למנהל חברת צינור-הנפט אילת-אשקלון. כך הועמד בן-דרור בראש פרויקט כלכלי בסדר-גודל של מאות מיליוני ל"י — אחת ההשקעות הגדולות של המדינה.

דובלה ידע לדרוש את המחיר הראוי עבור אחריות כזאת: הוא גם קיבל אותו. משכורתו מסתכמת, בשלב זה, בסכום של 100 אלף ל"י בשנה — נוסף לשורה שלמה של הטבות אשר, נוכח המשכורת הצנועה, אין טעם לפרטן.

*** המיגרש שד, "מפחות" ***

שניים מנערי-ספיר לא הוצבו אומנם בראשן של אימפריות כלכליות, אולם לא הפסידו דבר עקב היותם בראשית-חיותו. עושי שטיינברג, (44), מי שהיה נציג מס-ההכנסה ומנהל רשות-ההשקעות, פרש לפראקטיקה פרטית כרואי-חשבון, וזכה לקבל את ראיית-החשבונות של כמה מן החברות הממשלתיות הגדולות — שרואי-חשבון ותיקים נאבקו עליהן לשוא.

שמחה גפני, הממונה על הכנסות-המדינה, נה, פרש בגיל 61. זהו גיל שבו אדם זכאי כבר לגימלאות — אך אינו צעיר די הצורך כדי לקבל לידו ניהול קונצרן כלכלי כלשהו.

למרות זאת, סודר עבורו גיבוי מתאים, במשרד מבקרי-ההסדרות. כיוון שההסתדרות אינה נחשבת, לפי החוק, כ"קופה ציבורית", יוכל גפני לחיות מעתה על שתי משכורות: המשכורת שיקבל בהסתדרות וקיצבת גימלה מליאה המשולמת על-ידי הממשלה.

יותר מאושרים היו שניים מנערי-ספיר שהוצבו בנקודות-מפתח כלכליות עוד קודם לפרישתו של פינחס ספיר ממשרד-האוצר. האחד מהם הוא משה מן, (42), מי שהיה סגן-החשב-הכללי — עד שמונה, ב-1963, כמנהל בנק ספחות, הבנק הממשלתי לי משכונת-אונת.

מן, שהתחיל את הקאריירה שלו בגיבוי רות הסוכנות היהודית, הסתדר עם מינויו כמנהל ספחות בחיליה נאה שברמת-חן, שם הוא מגדל את חמשת ילדיו. לאור ההחלטה להעביר את הנהלת בנק ספחות לירושלים, נאלץ מן לחפש מקום-מגורים מתאים ל"משפחתו, בעיר הקודש.

הוא חיפש וחיפש — עד שלבסוף נחו עיניו על מגורש ריק, ליד החילה של ה"מיליונר מילס שרוב, ליד גן-השושנים שם בשכונת טלביה הירושלמית. החילה של שרוב נחשבת כבית הפרטי היפה והמפואר ביותר בעיר. מן הגיע למסקנה כי זהו המקום היחיד למגורים למנהל בנק משכונת-אונת ממשלתי — בעזרתו מקימים את כל השיכונים העממיים והמכוערים של ישראל.

הסתבר כי המיגרש בו חפץ מן שייך ל"מינהל מקרקעי-ישראל רשאי למכור מיגרש שים ללא מיכרו רק באישור של שר ב"ממשלה. כאשר נשאל דובר המינהל איזה שר אישר למכור למן את המיגרש, ללא מיכרו, השיב הדובר: "אף שר לא המליץ, אבל משה מן יכול, אף יתבקש, להביא המלצה של כל שר שידרוש!"

*** מנהל — זמפקד על החברה ***

שם נוסף בין שמותיהם של נערי-ספיר, ניתן למצוא בראש חברת ההשקעות הגדולה כלל, המשותפת למשקיעים עים מדרום-אמריקה ולממשלה. המדובר באהרון דבר, שעשה קאריירה מטאורית, תוך זמן קצר. בגיל 37 הוא

שמחיר-הקמתו היה נמוך בהרבה ממחיר הבנייה הרגיל.

אבל גם אז לא הספיקו המשכורות של בן-דרור להחזקת מכוניתו, לבשל. אבל ב"משרד-האוצר, שם מוצאים פיתרונות לגביית עוד ועוד מיסים, הצליחו למצוא גם פיתרון לבעייה סבוכה זו. בתפקידו הרשמי נסע בן-דרור במכונית-שרד ממשלתית. נוסף לכך שילם לו המשרד את הוצאות-ההחזרקה של מכוניתו הפרטית.

*** הפכו-שכר — אצל אחרים ***

כל ההטבות הללו לא עזרו לשפר בהרבה את מצבו הכלכלי של החשב הכללי. עובדה: בפברואר 1967 ניתק משרד-האוצר את הסלפון שבביתו, בגלל אי-תשלום חשבון-הסלפון. היה זה לאחר ש"משרד-האוצר החליטו על קיצוצים — לאור המיתון — ופסקו לממן את חשבון חזקת-הסלפון של החשב הכללי.

לבן-דרור היה חשוב יותר להאכיל את ילדיו. לכן לא שולם חשבון-הסלפון. החצוקה הכלכלית הנוראה בה היה נתון החשב הכללי הביאה אותו להטיף לחיסכון כללי. בימים ההם, בתוקף תפקידו כמנהל

לשבת או לחסד. ספיר השכיל אומנם למנות את אנשיו אימונו — כולם פקידים-למעשה במשרד-האוצר — כאחראים לבורות-השומן של המדינה. אולם הוא ידע כי הוא לא יכול לסמוך רק על הערצתם העיוורת לאישיותו, או לחיבתם למנות הליכות והבורשט שהוא מחלק בכפר-סבא. לכל אחד מהם השתלם המינוי בו הפקיד אותו ספיר. איש מהם לא ימרה את פיו של האדם שהפך אותו, תוך זמן כה קצר, מפקיד ממשלתי לאיש-עסקים מצליח ועשיר.

זנברג ונאמן הם רק דוגמה אחת לשלל נערי-ספיר שעלו לגדולה, כלכלנים מוכשרים אומנם — אך שלא הוכיחו מעולם את יכולתם בהנהלת מפעלים פינאנסיים פרטיים, ואשר בכל זאת הופקדו לשמור על השמנת של משק-המדינה.

*** איך מגדירים משכורת ***

כדי להמחיש שאין הם מיקרים יוצאי-דופן ושהמדובר הוא בשיטה מחושבת ומתוכננת מראש, אפשר לעקוב אחר התפתחותו המהירה של כלכלן צעיר בסמוך לבן-דרור, מי שהיה עד לפני זמן

למשה זנדברג

יועצו הכלכלי של ספיר לשעבר, החולש כיום על מקוריה-הכספים הגדול ביותר במדינה מחוץ לממשלה — "הבנק לפיתוח התעשייה" ה"ר" חברה לישראל", שבמחזורם למעלה ממיליארד ל"י. זנדברג, יליד הונגריה, לחם במלחמת העצמאות בקרב לטרון, נחשב שם להרוא. הוא כתב ספרים על השואה, היה בין תלמידיו של הפרופסור לכלכלה באוניברסיטה, דן פטנקין.

יהודה נאמן

המנהל הכללי של "הבנק לפיתוח התעשייה". יליד בודפשט, בן 61. בוגר בתי-ספר גבוהים לכלכלה בווינה ובבולוניה באיטליה. היה חשב ראשי בממשלת הונגריה, לפני שעלה לישראל, בשנת 1939. מונה לפני שבע שנים לתפקידו כמנהל "הבנק לפיתוח התעשייה", החולש על כל הלוואות-הפיתוח הניתנות במדינת-ישראל.

דב בן-דרור

מי שהיה החשב הכללי ומנהל רשות-החברות הממשלתיות. כיום מנהל קו צינור-הנפט אי-לת-אשקלון. יליד העיר מוסקבה, בן 40. כהיותו החשב הכללי, היתה אמו, איה בן-דרור, שותפתם של שני אנשי-העסקים אפרים אילין וטיבור רוזנבאום, שנזקקו לא פעם לעזרתו, בתוקף תפקידו השונים במשרד-האוצר.

קצר החשב הכללי במשרד האוצר. כאחד הכלכלנים המבטיחים באוצר, היו לבן-דרור — שהוא אב לארבעה ילדים — בעיות עם משכורתו הממשלתית. הוא טען, כי אינו יכול להסתדר עם שכר כזה. מכיוון שכך, ומכיוון שספיר לא רצה לחתור על שירותו באוצר, נימצאו פיתרונות כדי להגדיל את משכורתו של החשב הממשלתי.

כך, למשל, היה בן-דרור אחד הפקידים הממשלתיים הבודדים להם הותר לעבוד עבודה נוספת, במשכורת מליאה. נוסף ל"תפקידו כחשב הכללי שימש בן-דרור כי יועץ כלכלי למוזיאון ישראל בירושלים. אבל גם המשכורת הנוספת הזאת לא פתרה את בעיותיו. כי בן-דרור רצה להיטיב את תנאי-מגוריו.

כאן נחלצה חברת סולל-בונה לעזרה. היא הקימה עבור בן-דרור בית ברחוב שמריה לויין שכירושלים. במיקרה, בנתה סולל-בונה בית דומה ליד הבית שגיבנה עבור בן-דרור. במיקרה, כך הסתבר אחר-כך, הוסיפה סולל-בונה חלק ממחיר הבנייה של ביתו של בן-דרור למחיר הבנייה של הבית שהוקם לידו. וכך זכה בן-דרור לבית

האבא הדואג

פינחס ספיר, כיום מזכיר מע"י, עם פרישתו ממשרד-האוצר לא שכח את נערי, יועציו ופקידיו ששרתוהו בנאמנות. דאג להסדיר את כולם בעמדות-מפתח כלכליות שטובות-הנהא רבות בצידן.

שולט כיום על אחד הקונצרנים הגדולים. דברת עלה לארץ מארגנטינה רק ב"1959. בגיל 30 כבר מצא את עצמו ב"תפקיד מנהל חטיבת-התעשייה במשרד-ה"מיסחר-התעשייה, כסגן מנהל מרכז השקעות ולאחר-כך — כסגן היועץ הכלכלי לשר-האוצר.

ב"1964, כאשר נוסדה חברת כלל, מונה דברת למנהלה. אותה שעה הוא כיהן עדיין בתפקידו כמנהל חטיבת התעשייה. במשך ארבעה ימים בשבוע ניהל דברת את כלל, ויומיים בשבוע עבד כפקיד ממשלתי בכיר, באותם העניינים בהם היתה קשורה החברה שהוא היה מנהלה. אומנם הממשלה שותפת בכלל — אך זוהי חברה פרטית להשקעות, שכספיה שייכים למשקיעים פרטיים.

איש לא ראה פסול בכך שפקיד ממשלתי ממשרד האוצר, המקבל עדיין את משכורתו מהממשלה, ניהל חברה פרטית שהוא עומד להסוך למנהלה הבלעדי.

כעבור שנה פרש דברת משירותו ב"ממשלה וחברת כלל התחילה לשלם את משכורתו. אבל בסופו של דבר — מה יב משנה מי משלם את המשכורת? גם ב"תפקידו כמנהל כלל נשאר דברת איש ספיר נאמן, נחלק לעזרתו של שר-האוצר כל אימת שספיר נתקל בבעייה קשה. הנה למשל, עולה בדעתו של פינחס ספיר לעזור לאיש כמו אפרים אילין הנתון בעצוקה. יש לו הרבה אפשרויות לכך. הוא יכול לפנות לדברת — כמו שבאמת עשה — ולתווך שכלל תרכוש את מפעל-המכונות הכושל של אפרים אילין. הוא יכול לפנות ל"ר יהודה נאמן — כמו שאומנם עשה בזמנו — ואז נתן הבנק לפיתוח התעשייה לאילין הלוואה של מיליון ל"י, כדי לצאת מחובותיו.

אפילו דב בן-דרור יכול לעזור לאילין, למרות שהוא עוסק בענייני-נפט: אמו של דבליה, איה בן-דרור, היא שותפה של אילין ושל טיבור רוזנבאום בנאלריה ל"אמנות החדשה ביפו.

במשרד-האוצר עצמו נשאר כיום רק אחד מאנשי פינחס ספיר. זהו מנהל-המשרד, יעקב ארנון (55). הוא יצטרך להמשיך להסתפק במשכורת של 1600 ל"י לחודש. אבל משרד-האוצר ישלם גם את הוצאות ההחזקה של מכוניתו הפרטית — ופעם ב"שנה תעניק לו אל-על כרטיס-סיסה לחו"ל.